

УДК 947(470)«1941/1942»

А.А. Крыварот,

старшы выкладчык кафедры паліталогіі і права БДПУ

СУМЕСНАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ ПАРТЫЗАНСКІХ СІЛ БЕЛАРУСІ І РСФСР НА АКУПАВАНай ГІТЛЕРАЎЦАМІ САВЕЦКАЙ ТЭРЫТОРЫІ (ЧЭРВЕНЬ 1941 – САКАВІК 1942 г.)

Сусветна вядомы ўклад савецкага партызанскага руху ў перамогу над германскім фашызмам. Ва ўмовах акупацыі і барацьбы з гітлераўскімі захопнікамі партызанскія сілы Беларусі ўзаемадзейнічалі з партызанскімі фарміраваннямі іншых рэспублік СССР. Асаблівае месца займала баявое супрацоўніцтва з расійскімі партызанамі, якое было самым маштабным па колькасці разам створаных новых партызанскіх адзінак, эфектыўнасці сумесна нанесеных удараў па камунікацыях праціўніка і яго гарнізонах, значнасці праведзеных аперацый супраць карных экспедыцый.

Баявая садружнасць беларускіх і расійскіх партызан у 1941 – пачатку 1942 г. знайшла сваё пэўнае адлюстраванне ў савецкай і постсавецкай гістарыяграфіі [4–5; 7; 32–33; 39; 48–50; 52]. Аднак змешчаны ў публікацыях матэрыял аб арганізацыйных і баявых кантактах партызан суседніх рэспублік у гэты найбольш складаны і неспрыяльны для партызанскага руху перыяд патрабуе дапаўнення і належнага абагульнення. Пры падрыхтоўцы артыкула былі выкарыстаны ўжо вядомыя звесткі аб ўзаемадзеянні беларускіх і расійскіх партызан, а таксама ўведзены новыя з фондаў Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь.

Арганізацыйнае ўзаемадзеянне беларускіх і расійскіх партызан у чэрвені 1941 – сакавіку 1942 г. было найперш скіравана на фарміраванне і ўмацаванне атрадаў. На акупаванай тэрыторыі заходніх абласцей РСФСР такое супрацоўніцтва пачалося з восені 1941 г. і было абумоўлена тым, што праз расійскія рэгіёны па розных прычынах перамяшчаліся ў бок лініі фронту партызанскія атрады і групы з Беларусі. Усяго, паводле падлікаў, адтуль у адзначаны перыяд перабралася на акупаваную тэрыторыю РСФСР і ўдзельнічала ў барацьбе супраць гітлераўскіх акупантаў больш за 14 партызанскіх падраздзяленняў.

Найбольшая іх колькасць размясцілася ў Арлоўскай вобласці, дзе беларускія атрады і

групы ўступалі ў арганізацыйныя кантакты з мясцовымі партызанамі, стваралі новыя атрады ці ўмацоўвалі ўжо дзеючыя. Беларуская група палітрука В.Р. Бойкі на тэрыторыі Наўлінскага раёна аб'ядналася ў атрад з мясцовай групай Ф.Е. Стральца. Актыўна дзейнічаў у арганізацыйным плане на тэрыторыі названага раёна работнік Пінскага абкама КП(б)Б Ц.А. Міроненка, які з акружэнцаў і жыхароў вёскі Глыбочкі ў канцы 1941 г. асабіста стварыў і ўзброіў атрад «Народны мсціўца» колькасцю 35 чалавек, а ў лютым 1942 г. прымаў актыўны ўдзел у фарміраванні атрада «Жалязняк» у раёне вёскі Алешанка і стаў яго камісарам. Беларускія атрады і групы пад камандаваннем старшага лейтэнанта А.М. Яроміна, старшага палітрука Карагіна, лейтэнанта Н.В. Кулікова на тэрыторыі вобласці колькасна выраслі дзякуючы мясцовым патрыётам [5, с. 344; 9, л. 5–7; 23, с. 73; 42, с. 204; 43, с. 576; 45 с. 248; 49, с. 37; 50, с. 230–233].

З кастрычніка 1941 г. і да пачатку 1942 г. некалькі партызанскіх груп Віцебшчыны з-за праследавання з боку карнікаў былі вымушаны перайсці на тэрыторыю Смаленскай вобласці, дзе сумесна з мясцовым партыйна-савецкім актывам займаліся арганізацыяй партызанскага руху. Багушэўскі атрад папаўняў свой склад жыхарамі Каспянскага, Прачысцінскага, Слабадскога, Панізаўскага раёнаў. Атрад Я.М. Дзюрбы ва Усвяцкім раёне аб'яднаў вакол сябе дзве мясцовыя групы і вырас амаль да 100 чалавек. У снежні 1941 г. ініцыятыўная група гэтага атрада арганізавала з разрозненых груп ваенных і мясцовых камуністаў атрад колькасцю 50 чалавек. Беларускія атрады М.І. Дзячкова і М.П. Шмырова, шмат у чым дзякуючы падтрымцы патрыётаў Смаленскай вобласці, пераадолелі цяжкасці канца 1941 г. і захавалі сваё арганізацыйнае ядро. Група партызан на чале з М.І. Дзячковым стварыла ва Усвяцкім раёне партызанскі атрад, які дзейнічаў да пры-

ходу Чырвонай Арміі. Група Піліпчука з атрада М.Ф. Шмырова на тэрыторыі Смаленшчыны ўлілася ў атрад С.У. Грышына, а група Р.У. Шкрэды ў студзені 1942 г. ва Усвяцкім раёне дзейнічала ў складзе мясцовага атрада [8, л. 33, 35; 15, л. 18–21; 16, л. 17–18; 17, л. 8; 19, л. 209; 26, л. 653; 28, л. 53; 29, л. 169; 30, л. 13; 36, л. 18; 49, с. 26; 50, с. 235–237].

У розных формах адбывалася арганізацыйнае ўзаемадзеянне партызан Беларусі і Калінінскай вобласці. Партызанская група Себежскага раёна на чале з С.Б. Майсеенкам папаўнялася патрыётамі з Асвейшчыны і ў пачатку студзеня 1942 г. аформілася ў атрад. У сакавіку 1942 г. па ініцыятыве С.Б. Майсеенкі на тэрыторыі Асвейскага раёна быў створаны беларускі атрад «Дубняка», аснову якога склала мясцовая моладзь на чале з П.М. Машэравым і С.Б. Пятроўскім. На працягу лютага – сакавіка 1942 г. з жыхароў Пустошкінскага раёна Калінінскай вобласці і Расонскага Віцебскай вобласці быў створаны атрад пад камандаваннем Антоненкі. Арганізацыйныя кантакты беларускіх і калінінскіх партызан праяўляліся і ў форме папаўнення патрыятычнымі групамі ўжо дзеючых атрадаў. Атрад імя В.П. Чкалава (камандзір С.Д. Пенкін), сфарміраваны армейскім палітаддзелам на Пскоўшчыне, пры знаходжанні ў Расонскім раёне летам – восенню 1941 г. уключыў у свой склад некалькі патрыятычных груп. Група В.В. Шчарбіны падчас руху з поўдня Віцебшчыны да лініі фронту 10 студзеня 1942 г. у Тарапецкім раёне (РСФСР) увайшла ў склад мясцовага атрада. У пачатку вясны 1942 г. члены патрыятычных груп Невельскага раёна (РСФСР) уліліся ў партызанскі атрад Расонскага раёна на чале з Р.А. Ахоціным [1, л. 9; 5, с. 336; 38, л. 1–6; 43, с. 206, 366; 46, с. 48; 47, л. 56; 49, с. 17–18].

Па падліках, з удзелам партызанскіх фарміраванняў, якія перамясціліся з акупаванай тэрыторыі БССР у суседнія вобласці РСФСР у 1941 – пачатку 1942 г. і там уступілі ў арганізацыйныя кантакты з мясцовымі партызанамі, было створана пяць атрадаў. Акрамя таго, чатыры беларускія групы ўвайшлі ў склад расійскіх атрадаў, а беларускія падраздзяленні П.С. Гапонцава, Я.М. Дзюрбы, А.М. Яроміна, Карагіна, Н.В. Кулікова на расійскай тэрыторыі ўключылі ў свае шэрагі мясцовых жыхароў. Такія арганізацыйныя кантакты, безумоўна, садзейнічалі пашырэнню партызанскага руху ў заходніх абласцях РСФСР. Неабходна адзначыць, што большасць партызанскіх груп, якія перамясціліся з Беларусі, былі ўкамплектаваны пераважна партыйнымі актывістамі і ваеннаслужачымі-акружэнцамі, што спрыяла ўмацаванню кадрамі партызанскіх сіл, найперш Арлоўшчыны і Смаленшчыны. Заўважым, што з 14 атрадаў і груп, якія ў названы перыяд вымушаны былі перабрацца

ў заходнія вобласці РСФСР, назад на акупаваную тэрыторыю БССР вярнуліся толькі тры.

На тэрыторыі Беларусі ў 1941 г. у выніку ўзаемадзеяння мясцовых і патрыятычных груп заходніх абласцей РСФСР быў сфарміраваны адзін атрад. У верасні на тэрыторыі Клімавіцкага раёна пад кіраўніцтвам камандзіра 110-й стралковай дывізіі палкоўніка В.А. Хлебцава аб'ядналіся ў партызанскае падраздзяленне групы ваеннаслужачых-акружэнцаў, партыйна-савецкія работнікі раёна і Смаленскай вобласці. Атрад, які налічваў каля 170 чалавек, да снежня 1941 г. дзейнічаў у Магілёўскай і Смаленскай абласцях, а затым выйшаў за лінію фронту [4, с. 115; 6, с. 124; 24, л. 67–68; 43, с. 597].

Летам 1941 г. па лініі Ваенных саветаў, штабоў і паліторганаў структур РСЧА з прыфрантавой паласы на акупаваную тэрыторыю БССР закідваліся падраздзяленні, якія для выканання задач камандавання ўступалі ў арганізацыйнае ўзаемадзеянне з мясцовымі партызанамі. Атрад палітаддзела 13-й арміі на чале з малодшым лейтэнантам І.Ф. Бяляевым у жніўні – пачатку верасня 1941 г. на тэрыторыі Багушэўскага раёна часова аб'яднаўся для сумесных дзеянняў з мясцовымі партызанскімі групамі А.К. Стэльмаха і капітана П.С. Гапонцава. Група Ваеннага савета Заходняга фронту старшага лейтэнанта М.А. Галоўкіна аб'ядналася з Петрыкаўскім атрадам В.І. Гардзіенкі і правяла некалькі паспяховых аперацый. Група штаба Заходняга фронту старшага лейтэнанта Р.В. Пыжова ў пачатку верасня 1941 г. устанавіла сувязь з партызанамі ў Асіповіцкім раёне. Паміж армейскай і мясцовымі групамі ўстанавілася баявое ўзаемадзеянне. Фактычна гэта была адна баявая адзінка, але арганізацыйна неаформленая, таму што групы з прычыны канспірацыі былі вымушаны дыслацыравацца асобна [10, л. 34–35; 11, л. 18, 20; 14, л. 4; 25, л. 78–79; 27, с. 16–20; 32, с. 49; 33, с. 40; 43, с. 555; 44, л. 53; 50, с. 103; 52, 31–33].

3 канца лета 1941 г. на акупаваную тэрыторыю БССР для разгортвання партызанскай барацьбы сталі закідвацца спецпадраздзяленні з Масквы. Так, камсамольская група № 36 Ф.Е. Літвінава, якая была дэсантавана 28 жніўня 1941 г. у раён Узды Мінскай вобласці, аб'ядналася ў атрад з групай акружэнцаў 163-га артылерыйскага палка 64-й стралковай дывізіі. Камандзірам быў выбраны Ф.Е. Літвінаў, а камісарам – ваеннаслужачы палка С.К. Мішчанка. У канцы восені атрад перайшоў у Клімавіцкі раён, дзе на працягу снежня 1941 – пачатку 1942 г. папоўніўся мясцовымі групамі. На поўдні Віцебшчыны з трэцяй дэкады верасня 1941 г. разгарнуў дзейнасць дэсантны атрад ГРУ ГШ на чале з Р.М. Лінковым. У першай палове кастрычніка камісар гэтага падраздзялення

Д.І. Кеймах стварыў атрад з жыхароў вёсак Вялікая Ведрань, Пуські, Слабада Чашніцкага раёна, а лейтэнант А. Калінін з невялікіх мясцовых груп сфарміраваў першы атрад у Бешанковіцкім раёне. У лістападзе маёр А.П. Брынскі арганізаваў і ўзначаліў атрад у Сталбецкім лесе каля вёскі Сыманавічы. У пачатку лютага 1942 г. Р.М. Лінькоў накіраваў у Чашніцкі, Халопеніцкі і Лепельскі раёны ініцыятыўныя групы для фарміравання новых атрадаў шляхам правядзення ў вёсках мабілізацыі, найперш сярод былых ваеннаслужачых [2, л. 221; 3, с. 41, 53, 73, 100–108, 111; 20, с. 55–56; 31, с. 103, 105, 114–117, 131; 37, л. 221; 40, с. 124; 41, с. 327–328; 49, с. 36; 50, с. 218–219, 220–222].

З падраздзяленняў НКУС СССР, перакінутых на ўсход Беларусі ў першы ваенны год, з мясцовымі партызанамі ў арганізацыйным плане ўзаемадзейнічаў атрад Д.М. Мядзведзева. На працягу кастрычніка 1941 г. пры правядзенні аперацый у Магілёўскай вобласці чэкiсты дзейнічалі аб'яднана з клімавіцкімі, касцюковіцкімі, хоцімскімі партызанамі і групай А.Л. Генькіна. У лістападзе 1941 г. Д.М. Мядзведзеў далучыў да свайго падраздзялення групу партызан, якая пасля распаду Кармянскага атрада разам з ваеннаслужачымі-акружэнцамі прабіралася ў бок лініі фронту [18, л. 120–121; 50, с. 234].

Падлічана, што падраздзяленні з савецкага тылу ў 1941 г. стварылі на тэрыторыі Беларусі разам з мясцовымі групамі 4 атрады (Ф.Е. Літвінава, А. Калініна, Д.І. Кеймаха, А.П. Брынскага). Усяго ў заходніх абласцях РСФСР і ў акупаваных усходніх рэгіёнах БССР у 1941 – пачатку 1942 г. у выніку ўзаемадзеяння было арганізавана 10 атрадаў. Нягледзячы на тое, што сумесная дзейнасць беларускіх і расійскіх партызан па фарміраванні атрадаў у 1941 – пачатку 1942 г. насіла эпизадычны характар і залежала ад бягучай баявой абстаноўкі, яна аказала прыкметны ўплыў на разгортванне партызанскага руху ў некаторых раёнах Арлоўскай, Віцебскай і Смаленскай абласцей. Акрамя таго, адзначым, што прыбыццё на акупаваную тэрыторыю Беларусі дыверсійна-разведвальных груп з Вялікай зямлі ва ўмовах складанай сітуацыі на фронце і імклівага наступлення войск праціўніка ў глыб тэрыторыі СССР з'яўлялася важным фактарам маральнай падтрымкі барацьбы партызан супраць акупантаў і падмогай мясцовым актывістам па ўключэнні насельніцтва, найперш ваеннаслужачых-акружэнцаў, ва ўзброеную барацьбу супраць захопнікаў.

У першыя месяцы вайны пачало разгортвацца баявое ўзаемадзеянне беларускіх і расійскіх партызан. З ліпеня 1941 г. на акупаваную тэрыторыю Беларусі сталі закідвацца атрады і групы для выканання задач па вывадзе са строю тылавых аб'ектаў ворага і запавольвання яго руху на ўсход. Асобныя з такіх

падраздзяленняў у раёнах свайго базіравання ўстанаўлівалі кантакты з мясцовымі партызанамі і разам наносілі ўдары па камунікацыйных ворага. Адна з першых сумесных дыверсій была праведзена групай Заходняга фронту Р.В. Пыжова і партызанскай групай Асіповіцкага раёна (камандзір М.П. Каралёў). У ноч на 5 кастрычніка 1941 г. на ўчастку Талька – Вярэйцы чыгункі Мінск – Бабруйск партызаны падарвалі воінскі эшалон з абмундзіраваннем і харчаваннем для армій групы «Цэнтр», што вялі наступленне на Маскву, а таксама знішчылі 2 масты праз раку Свіслач. У выніку рух па чыгунцы і шашы Мінск – Бабруйск спыніўся на некалькі сутак. У пачатку кастрычніка 1941 г. атрад НКУС СССР Д.М. Мядзведзева пры ўдзеле хоцімскіх, касцюковіцкіх і клімавіцкіх партызан падарваў чыгуначны мост праз раку Бесядзь і разбіў эшалон на ўсход ад станцыі Бялынкавічы на ўчастку Крычаў – Унеча, з-за чаго дарога была выведзена са строю на некалькі дзён. На гэтай жа лініі 110-ы асобны атрад В.А. Хлебцава ў верасні – лістападзе пусціў пад адхон 4 эшалоны з боепрыпасамі і жывой сілай праціўніка, падарваў чыгуначны мост і 4 масты на шашэйных дарогах. Маскоўская група Ф.Е. Літвінава ў верасні – кастрычніку 1941 г. разам з мясцовай групай С.К. Мішчанкі на лініі Мінск – Бабруйск пусціла пад адхон эшалон праціўніка, падарвала 3 паравозы і 19 вагонаў з боепрыпасамі. У канцы 1941 – пачатку 1942 г. атрад ГРУ ГШ Р.М. Лінькова і мясцовыя партызаны падарвалі 4 эшалоны на лініі чыгункі Маладзечна – Полацк [4, с. 147–148; 5, с. 344; 7, с. 199–200; 12, л. 194; 13, л. 120; 21, с. 57; 27, с. 20, 22; 41, с. 327–328; 49, с. 36; 50, с. 218–219].

Аб'ектамі сумесных удараў партызан становіліся таксама водныя шляхі, шашэйныя і грунтавыя дарогі. У верасні 1941 г. група Заходняга фронту М.А. Галоўкіна і Петрыкаўскі партызанскі атрад В.І. Гардзіёнкі знішчылі на Прыпяці нямецкі параход з грузам для фронту і мотакацер, з-за чаго гітлераўцы спынілі на пэўны час рух па рацэ і сцягнулі ў Петрыкаў бронекатэры для барацьбы з партызанамі. У верасні – пачатку кастрычніка 1941 г. група РСЧА М.І. Кавалёва сумесна з групай байцоў-акружэнцаў наносіла ўдары па ўчастку чыгункі Крынкі – Забалоцінка, а таксама разам з групай А.А. Няхаева з вёскі Сімакі правяла некалькі дыверсій на шашэйных дарогах у Сенненскім раёне. У канцы кастрычніка – лістападзе 1941 г. атрадам ГРУ ГШ Р.М. Лінькова і партызанскімі групамі Чашніцкага раёна былі разбураны невялікія масты праз раку Эса і на грунтавых дарогах Бягомль – Лепель, Талачын – Бешанковічы; Красналукі – Дабрамыслі [2, л. 211; 3, с. 48–51; 4, с. 148; 10, л. 34; 11, л. 18–19; 21, с. 56; 25, с. 78–79; 31, с. 114–116, 145; 50, с. 219–220].

З восені 1941 г. сумесныя ўдары па камунікацыях наносіліся і на акупаванай тэрыторыі РСФСР. Так, 13 лістапада беларуская група В.Р. Бойкі сумесна з мясцовай групай Зенчыка падарвала паравоз каля раз'езда Гаражанка Суземскага раёна Арлоўскай вобласці. Са снежня 1941 г. і да пачатку лютага 1942 г. групы В.Р. Бойкі і арлоўскіх партызан Ф.Е. Стральца, аб'яднаныя ў атрад, пусцілі пад адхон 2 эшалоны з жывой сілай і тэхнікай, разабралі 2 масты, разграмілі станцыю Палужожа. У выніку ўмела праведзенага бою партызанамі беларускага атрада М.В. Кулікова і атрада Жукоўскага раёна супраць акупантаў каля вёскі Грышына Слабада ў канцы 1941 г. на аэрадроме Алсуф'ева згарэла 17 варожых бамбардзіроўшчыкаў [35, с. 186–187; 48, с. 235; 50, с. 231–233].

Адзначым, што ў 1941 – пачатку 1942 г. узаемадзеянне беларускіх і расійскіх партызан на камунікацыях праціўніка насіла эпизадны характар. Прычым большасць сумесных дыверсій была праведзена на ўсходзе Беларусі, дзе мясцовыя партызаны ўзаемадзейнічалі з чатырма атрадамі РСЧА і адным НКУС СССР, а таксама з маскоўскай камсамольскай групай Ф.Е. Літвінава. Па нашых падліках, прыкладна кожны дзясяты з падарваных эшалонаў на акупаванай тэрыторыі БССР у 1941 г. быў вынікам узаемадзеяння беларускіх і расійскіх партызан. Найбольш інтэнсіўна яно адбывалася ў верасні – кастрычніку 1941 г., калі ў тыле ворага актыўна дзейнічалі спецгрупы, закінутыя з савецкага тылу па лініі РСЧА і НКУС СССР. Сумесныя баявыя аперацыі на камунікацыях у першы ваенны год не толькі зрывалі нямецкія дастаўкі на ўсходні фронт, але і садзейнічалі ўздыму маральнага духу насельніцтва, уключэнню яго ва ўзброеную барацьбу супраць ворага на акупаванай тэрыторыі.

У першы ваенны год партызанскія атрады і групы праводзілі толькі эпизадныя скарацечныя налёты на невялікія апорныя пункты праціўніка. У якасці прыкладу можна прывесці напад у пачатку верасня 1941 г. на райцэнтр Багушэўск мясцовых груп А.К. Стэльмаха і П.С. Гапонцава і атрада 13-й арміі малодшага лейтэнанта І.Ф. Бяляева. Нападаўшыя колькасцю 30 чалавек знішчылі чатырох нямецкіх салдат і афіцэраў, 2 машыны з праціўнікам, што накіроўваліся ў дапамогу гарнізону. Паспяхова была таксама аперацыя, праведзеная 23 кастрычніка 1941 г. у райцэнтры Хоцімск пры ўдзеле атрада НКУС СССР Д.М. Мядзведзева і 2-га Хоцімскага атрада (камандзір Л.В. Казакоў). У выніку налёту, арганізаванага пад кіраўніцтвам камандзіра чэкіскага падраздзялення, партызаны разграмілі нямецкую камендатуру і гарадскую тэлефонную станцыю, разбурылі маслазавод, спалілі мост праз раку Бесядзь, захапілі важныя

дакументы [4, с. 148–149; 5, с. 344; 22, с. 75; 34, с. 82; 50, с. 110–111].

На працягу 1941 – пачатку 1942 г. беларускія і расійскія партызаны таксама разграмілі на акупаванай тэрыторыі БССР і заходніх рэгіёнаў РСФСР некалькі ўчасткаў праціўніка ў вёсках і невялікіх мястэчках. Група партызан Асіповіцкага раёна і група РСЧА Р.В. Пыжова сумесна разбілі ў 1941 г. паліцэйскія пункты ў Градзянцы і Пагарэлым. У Петрыкаўскім раёне мясцовы атрад В.І. Гардзіенкі і група РСЧА М.А. Галоўкіна ў пачатку кастрычніка 1941 г. напалі на паліцэйскіх у вёсках Майсеевічы і Глінец. У канцы кастрычніка падраздзяленне В.Р. Бойкі і група Зенчыка, якая прыбыла з Бранскіх лясоў, знішчылі афіцэра і 21 салдата ў вёсцы Казловічы Глускага раёна, а ў лістападзе сумесна разграмілі роту немцаў. З другой паловы кастрычніка 1941 і да лютага 1942 г. Багушэўскі атрад на тэрыторыі Каспянскага, Панізоўскага, Прачысценскага і Слабадскога раёнаў Смаленскай вобласці пры дапамозе мясцовых патрыётаў ажыццяўляў напады на паліцэйскія ўчасткі і валасныя ўправы, караў здраднікаў і правакатараў. Атрад Я.М. Дзюрбы, які перайшоў ва Усвяцкі раён з-пад Полацка, сумесна з мясцовымі партызанамі нападаў на паліцэйскія пункты. У пачатку студзеня 1942 г. група Р.У. Шкрэда з атрада М.П. Шмырова і Усвяцкі атрад разграмілі гарнізон праціўніка і ўправу ў вёсцы Баранавічы (РСФСР). У канцы 1941 г. атрад Ф.Е. Стральца, у які ўваходзіла група беларускіх партызан Р.В. Бойкі, разграміў гарнізон у вёсцы Вострая Лука Арлоўскай вобласці [8 л. 35; 10, л. 35; 13, л. 120; 15, л. 20–21; 35, с. 186; 36, л. 19; 48, с. 234; 49, с. 26; 50, с. 231, 235–236; 51, с. 3].

Такім чынам, у названы перыяд баявое ўзаемадзеянне беларускіх і расійскіх партызан адбывалася на ўсходзе Беларусі і на тэрыторыі заходніх абласцей РСФСР. У ім галоўнае месца займалі ўдары па чыгуначных шляхах, якія дазвалялі зрываць нямецкія дастаўкі жывой сілы і тэхнікі на ўсходні фронт, і тым самым аказваць дапамогу Чырвонай Арміі. Сумесныя баявыя аперацыі па ліквідацыі апорных пунктаў праціўніка, з аднаго боку, ускладнялі дзейнасць акупацыйнага рэжыму, а з другога – пашыралі тэрыторыю, якую кантралявалі партызаны.

Літаратура і крыніцы

1. Автобиографические данные партизан отряда Ускова И.И., Шоповалова М.А., Серова А.А. // НА РБ. – Ф. 1450. – Вол. 4. – Спр. 72. – С. 1–11.
2. Беседа с командиром 1-й бригады особого назначения Бринским 6.07. 1943 г. // НА РБ. – Ф. 1450. – Вол. 4. – Спр. 365. – С. 211–216.
3. Бринский, А.П. По ту сторону фронта : записки партизана / А.П. Бринский. – Горький : Горьков. кн. изд-во, 1954. – 433 с.
4. Всенародная борьба в Белоруссии против немецко-фашистских захватчиков в годы Великой Отечественной войны. В 3 т. / редкол.: И.М. Игнатенко [и др.]. – Минск : Беларусь, 1983–1985. – Т. 1. – 1983. – 591 с.

5. Всенародная борьба в Белоруссии против немецко-фашистских захватчиков в годы Великой Отечественной войны. В 3 т. / Л.В. Аржава [и др.]; редкол.: А.Н. Мацко [и др.]. – Минск: Беларусь, 1983–1985. – Т. 3. – 1985. – 531 с.
6. Всенародное партизанское движение в Белоруссии в годы Великой Отечественной войны (июнь 1941 – июль 1944): документы и материалы. В 3 т. – Минск: Беларусь, 1967–1982. – Т. 1. – 1967. – 744 с.
7. Гісторыя Беларускай ССР. В 5 т. – Мінск: Навука і тэхніка, 1972–1975. – Т. 4. – 1975. – 640 с.
8. Дневник жизни и боевой деятельности п/отряда т. Шмырева М.Ф. с 5.7. 1941 г. // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 638. – С. 26–35.
9. Докладная бывшего работника Пинского обкома КП(б)Б Мироненко Т.А. // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 406. – С. 5–9.
10. Докладная Головкина // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 77. – С. 34–36.
11. Докладная Головкина // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 156. – С. 17–26.
12. Докладная записка командира партизанского отряда 210 Королева Н.Ф. // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 10. – С. 191–196.
13. Докладная записка командира и нач. штаба отряда № 210 Королева и Сумченко от 3 августа 1942 г. // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 10. – С. 120–123.
14. Докладная записка командира-комиссара 210 партизанского отряда Н.Ф. Королева от 3.08. 1942 г. // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 10. – С. 120–123.
15. Докладная записка от секретаря Барановичского обкома КП(б)Б Чернышева В.Е. // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 306. – С. 17–31.
16. Докладная записка Рябцева о действиях партизан в Витебской области // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 154. – С. 15–23.
17. Докладная записка секретарей Богусhevского райкома КП(б)Б Стельмаха А.К., Макаренко П.П., Прохоренко Е.Н. о проделанной работе с 10.06. 1941 г. по 10.02. 1942 г. // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 74. – С. 8–18.
18. Докладная записка Хусинского // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 9. – С. 120–121.
19. Докладная секретарю Витебского обкома КП(б)Б Стулову о деятельности партизанского отряда Захарова от 8.04. 1942 г. // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 175. – С. 209–214.
20. Жилинин, Я. Без линии фронта / Я.А. Жилинин, И.Б. Позняков, В.И. Лузгин. – Минск: Беларусь, 1975. – 320 с.
21. Жилинин, Я.А. Без линии фронта / Я.А. Жилинин, И.Б. Позняков, В.И. Лузгин. – 2-е изд., испр. и доп. – Минск: Беларусь, 1979. – 382 с.
22. Зевелев, А.И. Ненависть, спрессованная в тол / А.И. Зевелев, Ф.Л. Курлат, А.С. Казизкий. – М.: Мысль, 1991. – 331 с.
23. Ильиных, И.А. Шестьсот дней в боях и походах / И.А. Ильиных. – Брянск: Брянск. рабочий, 1960. – 260 с.
24. Из докладной записки бывшего партизана-сотрудника НКВД Земскова А.В. и Емельянова П.И. // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 79. – С. 67–68.
25. Из докладной записки члена ВКП(б) Головкина М.А. // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 79. – С. 78–79.
26. История 1-й Белорусской партизанской бригады (составлена 25.08. 1944 г.) // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 16. – С. 650–713.
27. Королев, Н.Ф. Сыновья народа / Н.Ф. Королев. – Минск: Госиздат БССР, 1955. – 163 с.
28. Краткое описание возникновения, развития и боевой деятельности 2-й Белорусской п/бригады с 18.06. 1941 г. по 10.07. 1942 г. // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 638. – С. 52–58.
29. Краткое описание истории 2-й Белорусской партизанской бригады им. П.К. Пономаренко // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 22. – С. 168–279.
30. Краткое описание истории и боевой деятельности 2-й Белорусской партизанской бригады // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 22. – С. 12–19.
31. Линьков, Г.М. Война в тылу врага / Г.М. Линьков. – Саранск: Мордовское кн. изд-во, 1962. – 622 с.
32. Липило, П.П. КПБ – организатор и руководитель партизанского движения в Белоруссии в годы Великой Отечественной войны / П.П. Липило – Минск: Госиздат БССР, 1959. – 260 с.
33. Литвин, А.М. Военно-оперативное руководство Компартии Белоруссии партизанским движением республики в годы Великой Отечественной войны (1941–1944 гг.): дис... канд. ист. наук: 07.00.01 / А.М. Литвин. – Минск, 1986. – 226 с.
34. Михайлашев, Н.А. Буря гнева: записки чекиста / Н.А. Михайлашев. – Минск: Беларусь, 1971. – 255 с.
35. Михайлов, Н.А. Покой нам только снится / Н.А. Михайлов. – 3-е изд., испр. – М.: Мол. гвардия, 1972. – 239 с.
36. О боевой деятельности Богусhevского отряда // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 638. – С. 18–19.
37. Отчет о работе комиссара особого партизанского отряда Кеймаха // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 175. – С. 221–223.
38. Отчет Щербины о работе в тылу врага от 7.02. 1942 г. // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 158. – С. 1–6.
39. Павлов, Я.С. В суровом сорок первом / Я.С. Павлов. – Минск: Беларусь, 1985. – 272 с.
40. Памяць: гіст.-дак. хроніка Бешанков. р-на / Беларус. Сав. Энцыкл.; рэдкал.: І.П. Шамякін [і інш.]. – Мінск: БелСЭ, 1991. – 423 с.
41. Памяць: Клімав. р-н: гіст.-дак. хронікі гарадоў і раёнаў Беларусі / рэдкал.: І.А. Баршчоў [і інш.]. – Мінск: Універсітэцкае, 1995. – 646 с.
42. Памяць: Мсцісл. р-н: гіст.-дак. хронікі гарадоў і р-наў Беларусі / рэдкал.: У.Л. Гасянкоў [і інш.]. – Мінск: Палымя, 1999. – 606 с.
43. Партизанские формирования Белоруссии в годы Великой Отечественной войны (июнь 1941–июль 1944) / Манаенков А.Л. [и др.]. – Минск: Беларусь, 1983. – 765 с.
44. Письмо Ганенко от 26.07. 1941 г. // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 15. – С. 53–54.
45. Плечом к плечу: сб. док. о боевом содружестве трудящихся Брян., Гомельск., Чернигов. обл. в годы гражд. (1918–1920 гг.) и Великой Отеч. (1941–1945 гг.) войн. – Тула: Приок. кн. изд-во., 1972. – 261 с.
46. Сарченко, Г.Ф. В строю бессмертных / Г.Ф. Сарченко. – Псков, 1964. – 276 с.
47. Сведения о деятельности отрядов на территории Россоновского района // НА РБ. – Ф. 4. – Воп. 33а. – Спр. 176. – С. 55–59.
48. Советские партизаны: из истории партизанского движения в годы Великой Отечеств. войны: сб. ст. / ред. В.Е. Быстров. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Гослитиздат, 1963. – 799 с.
49. Филимонов, А.А. В едином боевом строю: о совместных действиях русских, белорусских, украинских, литовских, латышских, молдавских партизан / А.А. Филимонов, А.Д. Титов, Н.И. Эполетов. – Минск, 2005. – 126 с.
50. Хацкевич, А.Ф. Становление партизанского движения в Белоруссии и дружба народов СССР / А.Ф. Хацкевич, Р.Р. Крючок. – Минск: Наука и техника, 1980. – 320 с.
51. Цітоў, А. Баявое партызанскае братэрства / А. Цітоў // Віцебскі рабочы. – 1971. – 3 ліп. – С. 3.
52. Якубовский, Н.А. В тыл врага: помощь страны кадрами партизанскому движению Белоруссии в годы Великой Отечественной войны / Н.А. Якубовский. – Минск: Беларусь, 1979. – 175 с.

Summary

The article is devoted to show the joint operations of Belarusian and Russian partisan detachments in 1941 and in the beginning of 1942. The author highlights such lines of combat unity of partisans from neighboring republics as joint actions in organization and consolidation of partisan detachments, diversionary activity at the enemies' communications, and attacks on the enemies' bases. It shows the role of units sent in summer

and autumn of 1941 from the Soviet Union in the expansion of partisan fighting in the east of Belarus. Examples are given to illustrate the participation of detachments and groups which were forced to move from the occupied territory of the BSSR to the western regions of the RSFSR in the creation together with local partisans of

new combat units and in the operations against Hitler invaders. The author introduces into the scientific circulation new data from documents of the National Archive of the Republic of Belarus.

Паступіў у рэдакцыю 31.03.2011 г.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ